

Schimonahul Irineu Protcenco

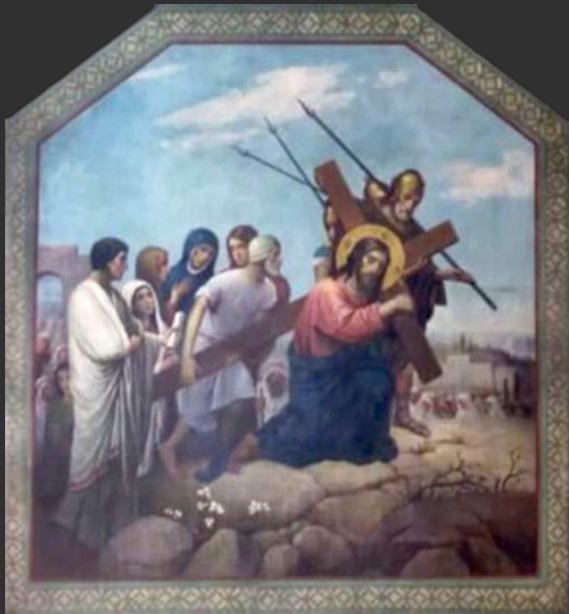
Această pagină este dedicată iconarului Ieroschimonahul Irineu Protcenco de la Mănăstirea Sihăstria. Credem că mulți vor recunoaște unele dintre operele sale, chiar dacă poate mai înainte nu cunoșteau și pe autorul lor.

Icoana Maicii Domnului cu Pruncul Iisus de la Mănăstirea Crasna (Prahova)

Sfântul Duh înconjurat de îngeri

Drumul Crucii

detaliu

Iisus Hristos pe Cruce

detaliu

Coborârea de pe Cruce

detaliu

Punerea Domnului în mormânt

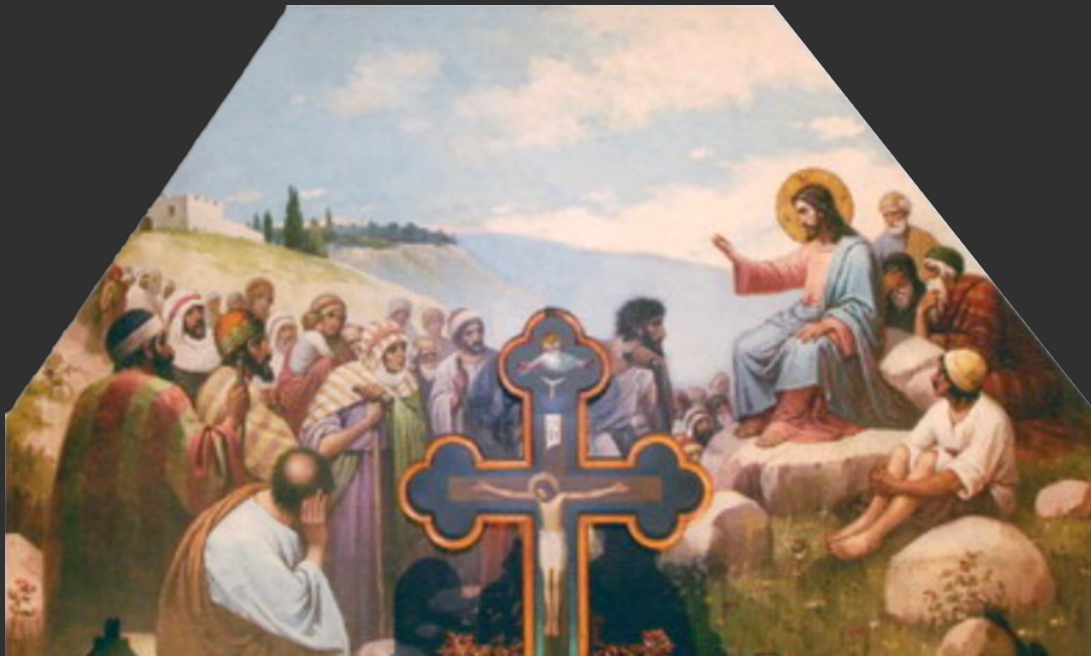
detaliu

Nașterea Domnului

detaliu

Predica de pe munte

detaliu

Schimbarea la Față a Domnului

detaliu

Pogorârea la iad

detaliu

Sfinții Apostoli Evangheliști

Sfântul Evanghelist Matei

Sfântul Evanghelist Marcu

Sfântul Evanghelist Luca

Sfântul Evanghelist Ioan

Învierea lui Lazăr

Intrarea Domnului în Ierusalim

Sfinții melozi, cei dintâi compozitori de cântări bisericești

Sfântul Ioan Damaschin

Sfântul Cosma Melodul

Sfântul Iosif Melodul

Sfântul Roman Melodul

Sfântul Nectarie Melodul

Sfântul Ioan Cucuzel

Înălțarea Domnului

Pogorârea Duhului Sfânt

Strana Maicii Domnului Axionita

Tânguirea Maicii Domnului

Iată Omul!

Sfânta Treime

Serafim

Maica Domnului cu Pruncul

detaliu

Iisus Hristos binecuvântând

detaliu

Sfântul Ierarh Nicolae

detaliu

SF. IOACHIM.

SF. ANNA.

Sfinții Părinți Ioachim și Ana

detaliu

detaliu

Sfântul Arhanghel Mihail

Sfântul Arhanghel Gavriil

Dulcea sărutare

Maica Domnului Prodromița

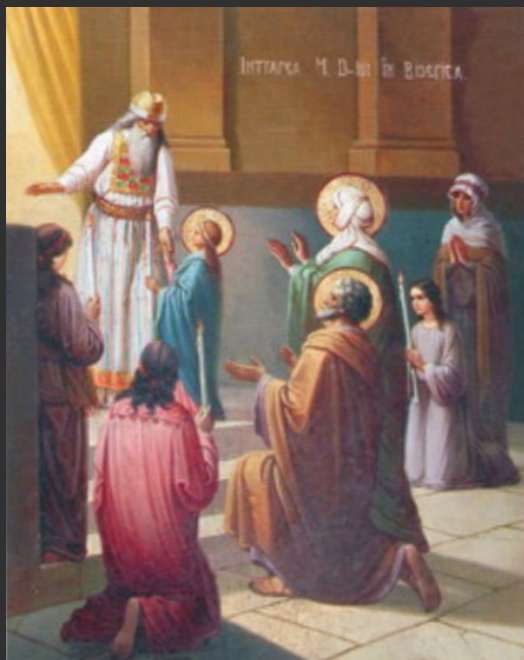
Sfântul Mare Mucenic Gheorghe

Înălțarea Sfintei Cruci

Nașterea Maicii Domnului

Intrarea Maicii Domnului în Biserică

Buna Vestire

Nașterea Domnului

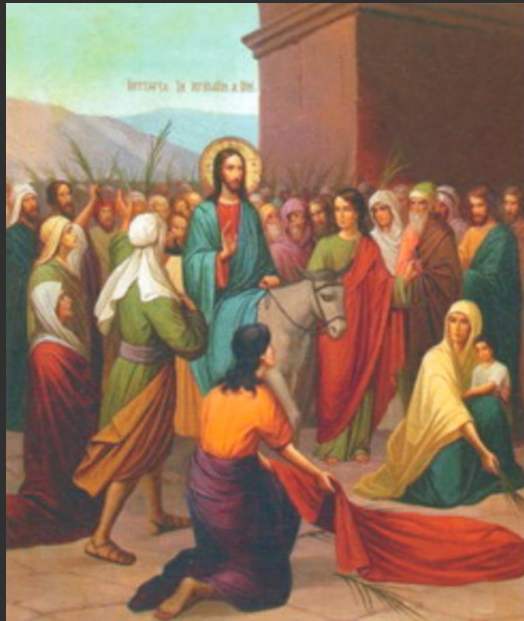
Întâmpinarea Domnului

Botezul Domnului

Schimbarea la Față a Domnului

Intrarea Domnului în Ierusalim

Înălțarea Domnului

Pogorârea Duhului Sfânt

Adormirea Maicii Domnului

NAȘTEREA MAICII DOMNULUI

Nașterea Maicii Domnului

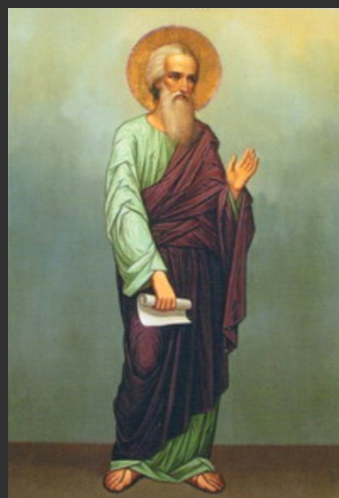
Sfinți Apostoli

Sfântul Apostol Toma

Sfântul Apostol Simon

Sfântul Apostol Andrei

Sfântul Apostol
Bartolomeu

Sfântul Apostol Ioan

Sfântul Apostol Petru

Sfântul Apostol Pavel

Sfântul Apostol Matei

Sfântul Apostol Luca

Sfântul Apostol Iacob

Sfântul Apostol Marcu

Sfântul Apostol Filip

Sfinți Prooroci

Sfântul Prooroc Naum

Sfântul Prooroc Iacob

Sfântul Prooroc Ghedeon

Sfântul Prooroc Ilie

Sfântul Prooroc Ieremia

Sfântul Prooroc David

Sfântul Prooroc Solomon

Sfântul Prooroc Moise

Sfântul Prooroc Isaia

Sfântul Prooroc Iezechiel

Sfântul Prooroc Avacum

Sfântul Prooroc Daniel

Cina cea de taină

Deisis

Maica Domnului

Cruce

**Sfântul Apostol
Ioan**

Sfânta Treime

Minunea Sfântului Nicolae pe mare

Întâlnirea Maicii Domnului cu Elisabeta

Minunea din Colose a Arhanghelului Mihail

Zaharia și Arhanghelul Gavriil

Iisus în pustie

Iisus cu Petru pe mare

Sfinți Apostoli

Sfinții Apostoli Ioan și Petru

Sfinții Apostoli Toma și Filip

Sfinții Apostoli Luca și Andrei

Sfinții Apostoli Pavel și Matei

Sfinții Apostoli Marcu și Simon

Sfinții Apostoli Bartolomeu și Filip

Sfinți Prooroci

Sfinții Prooroci Solomon și David

Sfinții Prooroci Elisei și Ieremia

Sfinții Prooroci Naum și Ilie

Sfinții Prooroci Daniel și Moise

Sfinții Prooroci Avacum și Iezechiel

Sfinții Prooroci Iacov și Isaia

Învierea Domnului

Acoperământul Maicii Domnului

Sfinți

Sfânta Cuvioasă Parascheva

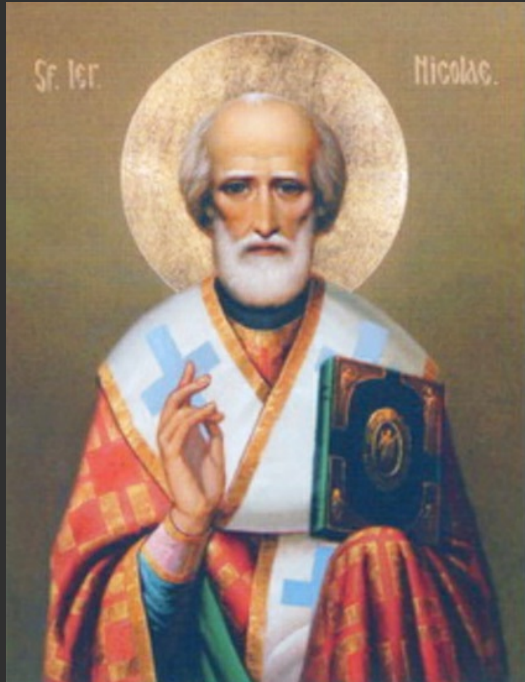
Sfântul Cuvios Ioanichie cel Mare

Sfântul Mare Mucenic Mina

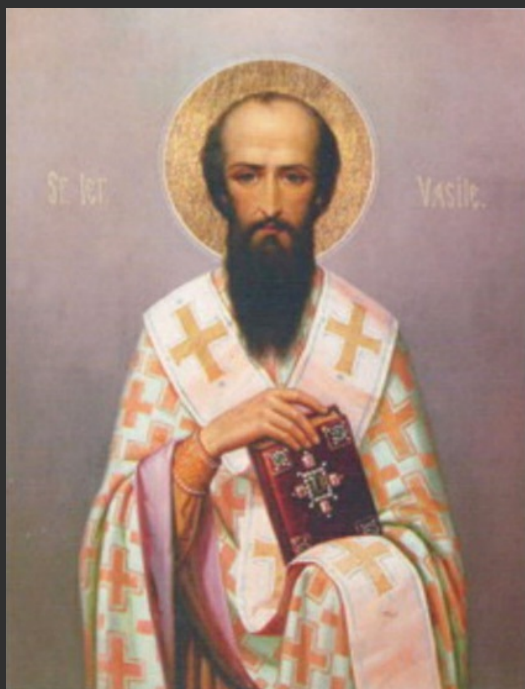
Sfântul Ierarh Ioan Gură de Aur

Sfântul Ierarh Nicolae

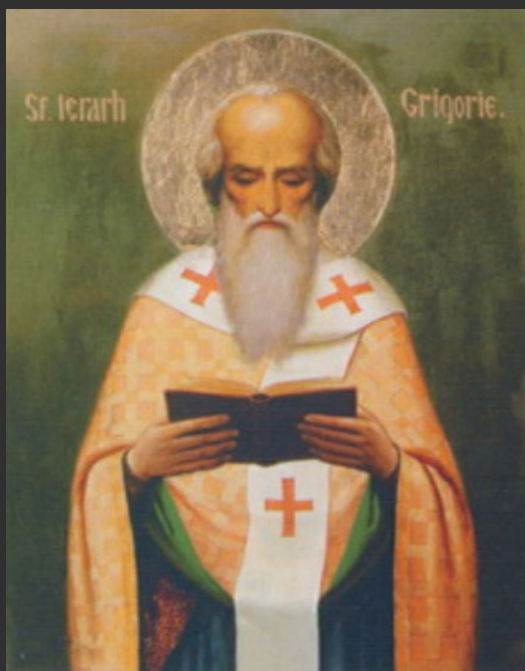
Sfântul Ierarh Spiridon

Sfântul Ierarh Vasile cel Mare

Sfântul Prooroc Ioan Botezătorul

Sfântul Ierarh Grigorie Teologul

Sfântul Sfințit Mucenic Haralambie

Sfântul Mare Mucenic Gheorghe

Sfântul Mare Mucenic Ioan cel Nou de la Suceava

Sfinții Apostoli Petru și Pavel

Capul Sfântului Ioan Botezătorul

Iisus și femeia samarineancă

Cina cea de taină

Mn luând prea curat trupul tău,

Iosif cel cu bun chip de prele-

cu diuigi curat înăsușându-l, și cu

miresme, în mormânt nou înropându-l, la pus;

Epitaf cu punerea Domnului în mormânt

Grădina Raiului

Iisus în Grădina Ghetsimani

Ispitirea lui Iisus în pustie

Vindecarea Bolnavilor

SCHIMONAHUL IRINEU PROTCHENCO

Mănăstirea Sihăstria - Neamț – (1888 - 1953)

Mulți plăcuți ai lui Dumnezeu au trăit aproape necunoscuți în viața aceasta, iar dintre aceștia cei mai numeroși și-au găsit adăpost și loc de nevoință în sfintele mănăstiri. Lăcașuri de înaltă trăire duhovnicească, de tainică unire cu Hristos, limanuri de liniștire, de cugetare și înălțare sufletească, mănăstirile au fost dintotdeauna cele mai prețioase cetăți de salvare a sufletelor omenești.

Unii s-au retras din lume pentru a se izbăvi de tulburarea și mândria ei. Aceștia au fost cei mai numeroși.

Alții, pentru a-și plânga păcatele lor și a vorbi numai cu Dumnezeu. Aceștia au fost marii asceți ai pocăinței. Iar cei mai aleși s-au retras în mănăstiri pentru a slăvi pe Dumnezeu și a sluji lumea, din singurătate. Dintre aceștia s-a format ceata marilor rugători, dascăli și părinți ai creștinătății.

Unul dintre cei mai smeriți trăitori în Mănăstirea Sihăstria a fost și schimonahul Irineu Protchenco. Nu știm anume din care ceată de călugări făcea parte, dar cred că nu greșim dacă susținem că el a făcut parte din toate cele trei cete călugărești. Mai întâi a intrat în mănăstire să-și liniștească sufletul tulburat și dezamăgit. Apoi, descoperind dulceața liniștii și marii singurătăți, a început a-și mărturisi înaintea lui Dumnezeu păcatele și suferințele sale, ca, în cele din urmă, să creeze și să lase Bisericii noastre românești picturi de o neegalată valoare artistică și spirituală.

Părintele Irineu a fost pictor de icoane - un mare pictor al zilelor noastre. Puțini știu că era călugăr, cei mai mulți îl cunoșteau sub numele de „pictorul de la Mănăstirea Sihăstria”.

Viața lui în lume ne este puțin cunoscută. Dar venirea lui la mănăstire, într-o familie duhovnicească așa de unitară ca cea de la Sihăstria, a fost negreșit o adevărată pronie dumnezeiască, un liman de alinare pentru sufletul său întristat, o binecuvântare cerească pentru mănăstire și pentru Biserica noastră.

Schimonahul Irineu Protchenco s-a născut în comuna Nova Pavlovca (gubernia Alexandrovscă - Ucraina) la 8 mai 1888. Din fragedă vârstă, tânărul Ioan, după numele de botez, se dovedea foarte credincios și silitor la carte. Nu lipsea niciodată. Duminica și în sărbători, de la biserică. Iar la școala primară cel mai mult îi plăcea

desenul; desena biserici, mănăstiri, preoți și mai ales chipuri de sfinți. Astfel, din primii ani de copilărie s-a descoperit într-însul un mare dar - vocația pentru pictură -, talent care avea să-i fie în viață singura mângâiere, singura sursă de trai și care urma să-l călăuzească mai târziu la viața călugărească.

Părinții săi, văzând dragostea copilului pentru pictură, l-au dat mai întâi la liceul din Herson, pe care nu reușește să-l termine, căci atracția spre pictură ca și îndemnurile rudelor îi determină pe părinți să-l dea la școala specială de pictură bisericească din același oraș. După terminarea cursurilor este dat spre perfecționare la Academia de Belle Arte - secția pictură bisericească în ulei - de la Kiev. În anul 1907 termină studiile superioare printre cei mai buni absolvenți, cu mențiunea „magna cum laude”.

În vara anului 1907 și-a ales ca lucrare de practică pentru licență pictarea în întregime a bisericii Mănăstirii Soroceni, din preajma orașului Chișinău. Era prima lui lucrare, primul examen de pictor consacrat. Aici, în atmosfera sobră de mănăstire, tânărul pictor Ioan Protcenco se simțea fericit, poate cel mai fericit din toată viața sa.

Îl captiva mult pictura. Pentru fiecare linie, pentru fiecare culoare și chip de icoană, depunea efort, dragoste și jertfa o părticică din sufletul său. De aceea icoanele lui ieșeau frumoase, îndemneau sufletul la rugăciune. Alteori însă nu reușea să picteze aproape nimic sau nu putea să realizeze cum se cuvenea fețele sfinților. Atunci era trist toată ziua.

- De ce ești așa supărat azi, frate Ioane? îl întrebau maicile din mănăstire.

- Mă simt puțin bolnav, răspundea el oarecum jenat.

- Te rog să primești de la noi un sfat de folos. Dacă vrei să pictezi icoane frumoase și cu mult spor, să nu mănânci niciodată dimineața, când vii la lucru, ci să pictezi icoanele întotdeauna cu post și rugăciune, căci icoanele lucrate cu post și rugăciune ies cele mai frumoase și sunt aducătoare de mult ajutor credincioșilor. Așa se lucrau odinioară icoanele. Iar cele lucrate după mâncare și băutură nu sunt nici frumoase, nici de folos credincioșilor.

Din ziua aceea tânărul pictor nu mai gusta nimic dimineața. Alteori uita să mai vină la masă, așa era de absorbit cu mintea la sfintele icoane. După masă nu mai picta, ci își prepara culorile și pânzele pentru a doua zi. În felul acesta, el observă cât de mult adevăr au avut cuvintele maicilor. Dumnezeu grăise prin ele. De acum lucra

cu mare spor, nuanțele de culori erau minunate, iar fețele sfințelor icoane ieșeau deosebit de frumoase. Tocmai aici era marele său talent. Tânărul pictor s-a dovedit de la început un mare portretist, un mare iconar.

Pe lângă dragostea de pictură, îl ajutau dragostea sa de Dumnezeu și evlavia vieții sale. Două iubiri mari s-au întâlnit în sufletul său: iubirea de frumos și iubirea de Dumnezeu. Amândouă conlucrau împreună în perfectă armonie. Și din armonia celor două iubiri își realiza armonia sufletului, a desenelor și culorilor. Iată izvorul marilor opere de artă, secretul succesului tânărului pictor Ioan Protcenco.

- Frate Ioane, îi adăugară mai târziu maicile mănăstirii, ar fi bine să veniți și în noaptea la Utrenie, în biserică. Este o slujbă așa de frumoasă!

Și de atunci tânărul artist iconar nu lipsea de la nici o priveghere de noapte sau Utrenie. Era nelipsit de la sfintele slujbe. Fire foarte singuratică, izolată, necomunicativă, evlavioasă și sensibilă în același timp, „fratele Ioan” își găsea împlinirea sufletului numai în pictură, singurătate și rugăciune. După cum era și firesc, îi plăcea nespus de mult muzica bisericească. Corul maicilor îi umplea inima de bucurie, îl înălța pe aripi nebănuite.

- Frate Ioane, i-au zis mai târziu maicile, acum este post. Nu vrei să te spovedești la părintele duhovnic? Păcat să stai așa în mănăstire.

Le-a ascultat și de data aceasta, cu aceeași încredere că prin ele vorbește Dumnezeu. După câteva zile s-a mărturisit și a primit și Preacuratele Taine. Acum era un om cu totul fericit, în el simțea o bucurie necunoscută până atunci. Ceva de taină se zămislea în inima sa. „Oare ce-ar fi să intru și eu într-o mănăstire?”. O luptă străină se pornise în sine; era la răscrucea vieții. Se ruga mereu singur, dar nu se putea hotărî. „Sunt prea tânăr, părinții n-or să mă lase, prietenii or să râdă de mine..., dar școala de atâția ani, dar talentul, dar...”. Iată gânduri care i se opuneau. Și era în zbucium.

Lucrul la Mănăstirea Soroceni se apropia de sfârșit. Era în vara anului 1909. Trebuia să ia o hotărâre.

- Frate Ioane, i-au zis la urmă maicile, ești un suflet liniștit și credincios. Ce-ar fi dacă te-ai duce la o mănăstire de călugări? Ai ajunge îndată călugăr și preot iscusit, ai deschide acolo un atelier de icoane, ai forma noi ucenici și ai fi fericit în viața aceasta și în cea viitoare, veșnică! Altfel s-ar putea să ai multe neazuri în viață.

- Mi-e tare greu să mă hotărăsc. Mă duc acum să dau ultimele examene la Academie și apoi mă voi hotărî. Rugați-vă pentru mine!

În toamna aceluiași an pictorul Ioan Protcenco își termină studiile și se stabilește definitiv în orașul Chișinău. Se hotărâse să se căsătorească. Tainele lui Dumnezeu rămân întotdeauna nepătrunse de oameni. În februarie 1910 s-a căsătorit și apoi și-a deschis în oraș un atelier de pictură. Aici icoanele erau foarte căutate. De aceea și-a luat și ucenici.

Primii ani după căsnicie au decurs în pace. Apoi au apărut primii doi copii, din care primul a decedat. După aceea a venit războiul, primul război mondial. Pictorul Ioan Protcenco, care fusese dispensat de armată, este acum luat în concentrare. Într-o zi, cum stătea așa culcat pe pat în cazarmă și medita, poate la cuvintele maicilor și la Mănăstirea Soroceni, un militar de lângă el a scuturat o cârpă cu care spălase dușumelele. În clipa aceea un fir de sticlă a sărit în ochiul său drept și i-a despicat irisul. Un accident stupid, dar iremediabil. În zadar a încercat bietul suferind să-și salveze lumina ochiului. Nu s-a putut face nimic. Pictorul Ioan Protcenco a rămas infirm de ochiul drept până la moarte. O grea lovitură pentru sufletul său atât de sensibil.

Lăsat la vatră, se întoarce acasă infirm. Dar nu se lasă biruit de necazurile vieții. Dumnezeu era cu dânsul și-l întărea în toate încercările. Astfel i-a sporit lumina ochiului stâng ca să poată picta în continuare. La început i-a fost greu. Apoi s-a deprins, încât picta mai bine ca înainte. Icoanele sale, pe care niciodată nu le semna, erau așa de solicitate, încât nu putea face față comenzilor tot mai sporite. Deși fugea de lauda oamenilor, numele său ajunsese să fie cunoscut până la marginile României.

Pictorul Ioan Protcenco nu lucra însă numai icoane pe pânză și lemn - așa-numita pictură de șevalet -, ci angaja și biserici întregi pentru pictura murală. Astfel, iama lucra icoane în atelier, de la cele mai mici - în miniatură - până la cele mai mari, de circa 6-8 metri pătrați, iar vara, de cum dădea căldura, pleca cu unul sau doi ucenici pe „șantier”.

Îi plăcea să fie cât mai singuratic, să respire aer proaspăt de câmp, să admire livezile înflorite de la sate și mai ales să asculte cântările în cor de la biserici. Ceasuri și uneori zile în șir nu scotea un cuvânt. Tăcea, medita, se ruga și picta, iar când mergea la lucru, nici nu mânca, nici nu bea. În atmosferă de rugăciune putea lucra mult, scotea adevărate capodopere, lăsând în fiecare icoană și scenă câte o

părticică din sufletul său, din căldura inimii sale.

Între timp i se naște al treilea și ultimul copil. Soția sa - Maria -, de confesiune catolică, nu era însă o bună mamă și nu înțelegea deloc sufletul credincios și singuratic al marelui artist. De aceea, nu numai că nu reușea să-l înțeleagă, dar îi făcea tot mai multe supărări. De aici discuții în familie, amenințări din partea soției, neglijență față de copii. Toate acestea lăsau urme tot mai grave asupra inimii sale atât de sensibile.

În vara anului 1923, pe când pictorul lucra departe la o biserică de sat, soția sa părăsește casa, soțul și copiii și pleacă la Vatra Domei după un alt bărbat. Faptul acesta a constituit o grea lovitură morală. Rămas singur mai mult de un an de zile, cu doi copii mici, i-a trebuit nu puțină răbdare pentru a birui suferința și pentru a-și menține echilibrul său spiritual și artistic.

În anul 1925 se căsătorește cu a doua soție -Pelaghia -, care l-a înțeles pe deplin până în ultimele clipe ale vieții. Cu aceasta nu a mai avut copii. În anul următor copilul cel mai mare, care avea nouă ani, este împușcat accidental cu o armă de vânătoare a unui prieten și moare. Nu după multe luni moare și ultimul său copil, răpus de o boală necruțătoare. Astfel, mult încercatul pictor Ioan Protcenco avea numai necazuri și suferea tot mai mult, încât cu greu reușea să mai picteze.

Din anul 1927 și până în anul 1939 a fost o perioadă de mare liniște în casa marelui artist. Acum realizează opere de artă de mare frumusețe: fie ansambluri întregi de pictură în ulei, precum catedrala Ciuflea din Chișinău, catedrala din târgul Chilia Nouă, paraclisul seminarului de la Ismail, o biserică nouă tot la Ismail, un paraclis la Mănăstirea Chițcani și altele, fie mai ales ansambluri de catapeteasmă, dintre care multe ajungeau la București, fie icoane separate, miniaturi, comenzi particulare, icoane praznicale la catedralele din oraș etc. Unele dintre acestea le împodobeau în foiță de aur, cu gravuri și chenare în email, tehnică denumită „cicancă”. Atât volumul mare de lucrări, cât mai ales înalta lor calitate artistică, l-au situat pe pictorul Ioan Protcenco în rândul celor mai mari pictori bisericești ai țării noastre între cele două războaie mondiale.

Constituindu-se la Chișinău „Asociația pictorilor basarabeni”, formată din 38 membri, Ioan Protcenco a fost ales președinte. El primea comenzile de picturi bisericești și mergea în fruntea unei comisii pentru recepționarea lucrărilor. Lui îi revenea să facă părțile principale ale picturilor: icoanele din catapeteasmă, icoanele împărătești și icoana Maicii Domnului din mijloc. Avea mare evlavie la Maica

Domnului, de aceea cele mai frumoase icoane pictate de el erau cele ale Maicii Domnului: „Axionița”, „Prodromița”, „Dulcea sărutare” etc. Dar cele mai reluate icoane, spre care avea predilecție, erau două: „Iată Omul” și „Tânguirea Maicii Domnului”. Aceste două icoane l-au făcut celebru. Le-a repetat de zeci și zeci de ori. Ele erau cele mai dragi sufletului său mult încercat. Sau poate simbolizau întreg neamul nostru, de atâtea ori martirizat, crucificat, sortit uneori pieirii de-a lungul istoriei, dar mereu reînviat prin credința și răbdarea sa. Tot în această perioadă pictorul Protcenco a fost cunoscut de un oarecare negustor din București, pe nume Constantinescu, care îi trimitea numeroase comenzi de icoane, pe care apoi le revindea cu prețuri duble la magazinul său, însă cel care îi câștigase simpatia era un călugăr de la Schitul Darvari, părintele Nicanor Bica. Acesta i-a comandat cele mai multe icoane între anii 1925-1939, pe care la fel le revindea cu suprapreț, afirmând că sunt „din Sfântul Munte Athos”.

Toate acestea le știa marele făuritor de icoane, dar, fiind un suflet foarte modest, bun creștin, retras de lume și neiubitor de argint sau de slavă lumească, nu lua în seamă păcatele altora. El niciodată nu și-a scris numele pe sfintele icoane, renunțând la dreptul de autor și neîncercând să-și revendice acest drept. Faptul acesta i-a ispitit pe sus-numiții „colaboratori” să îndrăznească chiar a scrie pe unele icoane „Pictată în Sfântul Munte”.

Că era permanent prezent la biserică în sărbători, este de prisos să mai amintim. Venea întotdeauna singur, se așeza de obicei în urmă, ca să fie văzut cât mai puțin de oameni, și se ruga mereu. Îi plăceau mult de tot corul catedralei, slujba în general și mai ales predica. Se ruga, asculta, medita și se întorcea din nou acasă singur. Se ferea de oameni, fugea de orice zarvă, accepta foarte rar vizite și nu se angaja în nici un fel de convorbiri. El avea lumea și bucuriile lui, o lume îngerească a culorilor, a muzicii, a sfinților din cer, cărora le slujea cu atât devotament. Nu lucra icoane pentru bani, nici pentru slava deșartă, ci picta numai din dragoste pentru artă, pentru Hristos. Iată de ce fugea de oameni! Pentru a nu-i răpi și ceea ce îi mai rămăsese: bucuria de a trăi și credința în Dumnezeu.

În anul 1940 începe al treilea capitol al vieții sale. Odată cu intrarea sovieticilor în Basarabia, pictorul Ioan Protcenco, fiind în pericol de a fi deportat, a luat calea pribegiei și s-a refugiat la București cu soția. Icoanele și le valorifica indirect prin aceiași „colaboratori”. Câștiga atât cât să poată trăi de la o zi la alta. Câțiva ani a locuit în incinta Schitului Darvari, unde se simțea oarecum ferit de zgomotul orașului. Îl oboseau mult freamățul străzilor, aerul încins, lipsa florilor, a pomilor și a câmpului. Suferea mult de indispoziție, anemie, astenie și mai apoi de ficat. Lucra

foarte puțin. Fiind perioada marelui război, a fost nevoit să se mute provizoriu în comuna Albești din Oltenia.

În primăvara anului 1945 se reîntoarce la Schitul Darvari și de aici se mută apoi în comuna Afumați. Lucra mai mult icoane mici, la cererea părintelui Nicanor Bica. Trăia din banii pe care îi primea de la dânsul. Era totuși bucuros că se simțea mai bine și putea lucra mai cu spor. Acum se răspândesc prin capitală sute de icoane pictate de Ioan Protcenco, procurate prin Schitul Darvari. Nimeni aproape nu știa de existența unui pictor cu numele său. Aceasta a fost perioada cea mai anonimă a vieții sale. Îl cunoșteau doar câteva maici de la Mănăstirea Pasărea, unde se ducea la biserică. Aici și la Cemica trăia clipe de bucurie ca în tinerețe la Mănăstirea Soroceni.

În anul foametei picta numai pentru hrană. Ducea o viață aproape de ascet: toata ziua stătea în casă și lucra. Seara ieșea puțin la aer, apoi se ruga și se odihnea. Biserica, postul, spovedania și Sfânta împărtășanie le respecta însă cu mare sfințenie. Tânjea tot mai mult după altă viață.

Dar bunul nostru Dumnezeu, care ascultă pe fiii săi rugători, i-a văzut suferința și a primit rugăciunea inimii lui. Pictorul Ioan Protcenco voia să se retragă definitiv la mănăstire. Se săturase de zbuciumul veacului acestuia. O astenie nervoasă îl slăbise de tot. Dorea liniște, aer de munte, singurătate, bună dispoziție. Viața pictorului Protcenco era în primejdie.

Și iată cum i-a salvat Dumnezeu zilele și sufletul:

În primăvara anului 1947 a trecut pe la Mănăstirea Sihăstria arhimandritul Teofil Pândelescu și a apreciat foarte mult catapeteasma nouă din paraclis.

- Părinte stareț - întrebă el cine v-a pictat catapeteasma aceasta, că este superbă?

- Este pictată în Sfântul Munte. Am primit-o anul trecut.

- În nici un caz nu este pictură de la Athos. Aici este un stil perfect academic, miniatural - o sinteză minunată între Renaștere și arta bizantină. Cine v-a procurat-o?

- Părintele Nicanor Bica de la Schitul Darvari.

- Când veniți la București cu acte, vă aștept neapărat la minister.

După două luni are loc următorul dialog într-unul din birourile Ministerului de Culte.

- Părinte Nicanor, auzim că sfinția ta primești comenzi de icoane pentru biserici. Spune, te rog, cine a pictat catapeteasma de la Mănăstirea Sihăstria? Iată, starețul este de față.

- Este pictată de călugării din Sfântul Munte...

- Te rog, dovedește-ne adevărul. Legile sunt aspre. Atât Dumnezeu cât și oamenii pedepsesc minciuna și nedreptatea. Cunoști vreun pictor de icoane în capitală?

- Cunoscut un pictor bătrân și bolnav. Locuiește în comuna Afumați. Îl cheamă...

- Mergi cu noi la Afumați să vorbim cu dânsul.

Într-o casă obișnuită de câmp, la gospodarul Toader Marin, lucra singur și îngândurat pictorul Ioan Protcenco. Înalt de statură, dar slab și palid la față, smeritul iconar a rămas surprins de așa vizită... După câteva cuvinte de mângâiere creștinească, a fost întrebat:

- Frate Ioane, ești cam bolnav. Ai nevoie de liniște, de aer de munte și de oameni buni. Nu vrei să te retragi la Mănăstirea Sihăstria din Moldova? Acolo este o biserică nouă de pictat. Acolo te vei simți mai bine și cu sănătatea.

- Merg bucuros. De mult doream lucrul acesta.

În toamna aceluiași an, pe poarta Mănăstirii Sihăstria intra un om străin, îmbrăcat în negru. Era pictorul Ioan Protcenco.

Atmosfera duhovnicească de dragoste în Hristos, bunătatea cu care era înconjurat din partea părinților, cât și așezarea odihnitoare și izolată a mănăstirii, i-au mângâiat pictorului Ioan Protcenco puținii ani de viață pe care i-a mai trăit. Venise aici nu atât ca pictor, cât mai degrabă ca smerit viețuitor în grădina Maicii Domnului. De acum era frate de mănăstire, începuse un nou fel de viață. Aici descoperise inimi pline de căldură duhovnicească, părinți smeriți care îl înțelegeau și îl mângâiau. Era ultimul capitol al vieții unui mare pictor. De la Mănăstirea Soroceni - 1907 - la Mănăstirea Sihăstria - 1947 -, patruzeci de ani de trudă, suferință și dezamăgiri.

Prima sa icoană „de probă” lucrată în mănăstire a fost *Tânguirea Maicii Domnului*. Este cea mai frumoasă icoană din viața lui. Aici s-a depășit pe sine însuși. Această icoană a suferinței, care înalță sufletul cu demnitate către cer, îi poartă astăzi numele peste hotarele țării. În această icoană este cuprinsă întreaga sa viață.

Iama a trecut în liniște. Fratele Ioan s-a acomodat cu viața de mănăstire, mai întâi și-a ales un duhovnic bun, pe părintele protosinghel Ioil, și și-a mărturisit toată viața sa, ispitele, bucuriile și năzuințele inimii sale, apoi s-a împărtășit. Se simțea ușurat și o bucurie duhovnicească iradia pe fața lui. La biserică era nelipsit, mai ales la Utrenia de la miezul nopții. Nu lipsea niciodată. Își avea strana lui în urma tuturor, unde îl vedeai noapte de noapte. Îi plăcea cel mai mult să se roage singur la lumina palidă a candelelor și a lumânărilor.

În chilie se ruga mult și citea mai ales la Psaltire câteva catisme pe zi. Mai folosea Ceaslovul. Tot ca hrană duhovnicească citea zilnic câteva capitole din Noul Testament. Acestea erau singurele sale cărți.

După rugăciunea de dimineață picta icoane în chilie. Începea mai multe deodată și le lucra în serie. Pictura era o rugăciune permanentă a sufletului său. Nu putea trăi fără ea. Nu putea trăi decât pictând icoane. Icoanele pentru el formau un act de mărturisire permanentă a credinței în Hristos. De aceea voia să fie perfecte, ca desen, colorit, expresie și adâncă trăire interioară. Icoanele au viață, au duh și căldură, ele fac misiune în lume, binecuvintează, mângâie, întăresc credința, ajută oamenilor, ele sunt sfinte din clipa zămislirii lor. Iată pentru ce fratele Ioan Protcenco le picta cu post și rugăciune. El înțelegea mai mult decât noi toți rolul și puterea sfintelor icoane. În expresivitatea și căldura icoanei transpunea prin intermediul culorilor, foarte armonios și discret, dragostea și căldura sufletului său.

Iată pentru ce pictorul Protcenco era așa de contemplativ, singuratic și retras de lume, pentru ce venise la mănăstire și se simțea așa de minunat sub streșină ei. El nu încerca prin aceasta o evadare din lume, un semn de blazare și de slăbiciune sufletească, ci mai degrabă un act de credință, de mărturisire a lui Hristos, de pregătire duhovnicească pentru a sluji mai cu dăruire lumea din singurătate, prin intermediul artei transpuse perfect în icoană.

În primăvara anului 1949 fratele Ioan s-a urcat pe schelă în paraclisul Mănăstirii Sihăstria. Începuse pictura murală interioară. Clipă de mare bucurie pentru toată obștea. Cu sănătatea se simțea mai bine, iar sufletul său era plin de pace și bună dispoziție.

- Frate Ioane, l-a întrebat arhimandritul Cleopa, starețul mănăstirii, ai să poți termina pictura paraclisului într-un an de zile?

- Cu ajutorul lui Dumnezeu sper să o termin în patru veri, părinte stareț. Numai să fiu sănătos. Rugați-vă pentru mine. Blagosloviți să încep.

- Dumnezeu și Maica Domnului să te binecu-vinteze cu sănătate, putere de lucru și mântuire.

- Amin.

Pictura sporea încet, dar nebănuit de frumos. Pictorul ajunsese acum la maturitatea sa artistică, căci niciodată în viață nu realizase icoane mai frumoase ca la Mănăstirea Sihăstria. Atmosfera duhovnicească și liniștea inimii i-au înnoit tinerețile și i-au desăvârșit talentul.

Catapeteasma era deja pictată de la Afumați, dar niciodată nu a spus în ce condiții a pictat-o și cum ajunsese la Sihăstria. Era desigur aceasta o rânduială divină.

Lucra întotdeauna singur pe schelă, singur în biserică, uneori cu ușa încuiată. Pentru fratele Ioan, pictura în biserică era o neîncetată rugăciune de taină, o liturghie solemnă, o convorbire cu Hristos și cu toți sfinții. De aceea fugea de zgomot, de vizite, de orice apreciere. Mediul în care crea era liniștea și singurătatea. Pentru aceea voia să fie singur, cât mai singur.

Odată un părinte a intrat neobservat în biserică însoțit de câțiva credincioși. Se uitau la el și admirau pictura. În ziua aceea n-a mai putut lucra nimic. Altădată s-a suit un alt părinte la el pe schelă. Iar el i-a zis:

- Dacă ai venit sfinția ta, eu mă dau jos!

Turla și naosul bisericii au fost terminate în trei veri. Lucra puțin. Era uneori foarte solicitat pentru icoane mici, iar alteori bolnav și indispus. Vederea ochiului stâng slăbea din an în an, iar cu dreptul abia mai zărea puțin. Mâna dreaptă începuse să-i tremure ușor. Nu avea decât 63 de ani.

- Părinte stareț, nu mai pot lucra icoane mici. Nu mă ajută mâna și ochiul.

- Bine, frate Ioane, pictează măcar scenele mari.

În vara anului 1952 a pictat bolta paraclisului. Stătea într-o poziție extrem de grea, culcat cu fața în sus. Sporea încet. Uneori nu reușea să picteze nimic. Atunci se dădea jos de pe schelă, stătea un timp singur pe cerdacul bisericii, asculta pârâul, privea la rândunele, rostea o rugăciune și iar se urca pe schelă. După amiază, pe la ora trei, uneori patru, se ducea la masă. Niciodată nu mânca dimineața. Mai ales când lucra la fața unei icoane, nu lăsa penelul jos până nu o termina. Apoi mânca. După masă nu mai picta, ci se recrea, ieșea singur în livada mănăstirii, unde avea o bancă anume așezată. Acolo stătea ceasuri întregi până se lăsa înserarea. Singur, numai el cu Dumnezeu și natura înconjurătoare. Admira foarte mult natura, care îl liniștea nebănuit de mult. Era cel mai prețios medicament al său. Frumusețea și armonia ei îi împrumutau noi surse de inspirație. Nu citea altă carte mai frumoasă ca aceasta. Natura îi vorbea cel mai mult de Dumnezeu. Seara, când păsările codrilor se retrăgeau la culcare, asculta o clipă glasul pârâului de pe vale, apoi se ducea la odihnă. Se apropia Utrenia...

Fire extrem de tăcută, blândă și singuratică, fratele Ioan era foarte interiorizat și contemplativ. El nu știa să râdă, nu accepta nici un dialog, nu primea vizite, nu vorbea cu oamenii. Avea însă mângâierile și bucuriile lui, căci darul lui Dumnezeu se odihnea în sufletul său. Părintele Paisie Olaru, care l-a cunoscut îndeaproape, mărturisea: „Era un om ca de pe altă lume: bun, blând, smerit și tăcut. Lucra cu evlavie și credință, încât cred că și lui Dumnezeu îi plăcea lucrarea lui. Odată, după cum spunea el în secret, într-o noapte i s-a arătat Maica Domnului și i-a zis: «Să știi, Ioane, că-mi place lucrarea ta»”. Iată deci pentru cine lucra fratele Ioan, iată cui se străduia el să-i placă prin pictura sa și iată de unde îi veneau sprijinul și bucuriile. De aceea nu era trist niciodată, nici nu cărtea, nici nu povestea trecutul său. El comunica cu lumea numai prin sfintele icoane. Altfel ar fi rămas un om neînțeles, o enigmă pentru posteritate. Comunica cu oamenii prin artă, iar cu Dumnezeu prin rugăciune și fapte bune.

În iarna anului 1952-1953 și-a terminat ultimele icoane pentru satele din împrejurimi. Chilia lui era acum aproape goală. Pe șevalet o pânză mare de in. Lucra de zor, cu puteri tot mai scăzute, la epitaful mănăstirii. Același colorit cald, angelic, aceeași sobrietate și același lirism pe fețele sfinților, aceeași perfecțiune impecabilă a liniilor, nuanțelor și chenarelor. Pictorul Ioan Protchenko nu s-a dezis niciodată. Până la capătul vieții a rămas un mare artist, un neegalat maestru al culorilor, al frumosului divinizat.

În Săptămâna Patimilor din anul 1953, fratele Ioan termină epitaful, ultima icoană pictată de el. Era făcut atât pentru Iisus Hristos, cât și pentru odihna sufletului

său. Se simțea destul de bolnav. Paștile l-a făcut împreună cu părinții mănăstirii, înconjurat de zâmbetul și dragostea tuturor.

- Hristos a înviat, frate Ioane! Cum te mai simți?

- Adevărat a înviat! Ceva mai bine.

În luna mai se urcă din nou pe schelă și desenează ultima lui scenă: „Vindecarea bolnavilor”. Un desen plin de mișcare, o scenă superbă. Dar n-o mai termină. Rămâne lipsită de veșmântul culorilor. La 7 iunie se dă jos de pe schelă pentru ultima dată. Cade bolnav la pat. Suferea greu cu inima, cu ficatul, cu toate. Avea tensiunea inimii 5-6. A fost dus la spital. S-a întors ceva mai bine.

- Părinte stareț, a zis fratele Ioan, mă simt slab. Nu știu dacă mai trăiesc. Vă rog un mare lucru. Faceți-mă călugăr, să nu mor așa. Știu că nu-s vrednic. Eu din tinerețe am dorit să vin la mănăstire, însă lumea m-a înșelat.

- Bine, frate Ioane, mâine te facem călugăr.

A fost o clipă rară pentru obștea Mănăstirii Sihăstria. Au plâns și călugării, a lăcrimat și el, s-au sărutat ca frații în dragostea lui Iisus Hristos. A fost făcut direct schivnic. L-au îmbrăcat în rasă, i-au pus mantie și în mâna dreaptă Sfânta Cruce. Fața lui albă, luminată, răspândea o nespusă bucurie.

- Cum te cheamă, părinte? Îl întrebau cu toții.

- Schimonahul Irineu mă cheamă!

- Să te mântuiești în Domnul și să te rogi și pentru noi, păcătoșii!

La câteva zile după călugărie, în zorii dimineții de 20 august 1953, părintele Irineu a adormit cu pace în Domnul. Din cauza inimii, mâna stângă și picioarele i se umflaseră. Numai dreapta cu care pictase toată viața îi rămăsese normală. Era un semn vădit că Dumnezeu îi primise jertfa mâinilor sale ca un miros de bună mireasmă.

La 22 august a fost petrecut de tot soborul mănăstirii pe ultimul său drum. Așa a trăit și așa s-a săvârșit un mare călugăr și făuritor de icoane al zilelor noastre!

Ansamblul de pictură de la Mănăstirea Sihăstria este testamentul nesemnat al schimonahului Irineu Protchenko. Prin tot ce se păstrează aici, ca și în multe biserici

din țară, părintele Irineu vorbește și astăzi oamenilor prin arta și talentul său. Credincioșilor prin sfintele icoane, călugărilor prin viața sa pilduitoare, iubitorilor de frumos prin expresivitatea uimitoare a fețelor, criticilor de artă prin armonia perfectă a liniilor și prin gingășia culorilor.

Prin trăirea sa interioară, părintele Irineu a fost un mare călugăr. Artă pentru el era rugăciune, meditație, liturghie, nicidecum un mijloc de trai sau de afirmare. Astfel trebuie să recunoaștem că smeritul iconar a făcut pentru Biserica neamului nostru mai multă misiune duhovnicească decât mulți predicatori consacrați.

Astăzi trupul părintelui Irineu se odihnește în cimitirul Mănăstirii Sihăstria, locul lui drag de altădată, iar sufletul său curat se veselește în cer de vederea sfinților față către față.

Cea de-a doua soție a pictorului, care îl urmase credincioasă în ultimii ani din viață și care, fiind străină și în vârstă, nu mai avea unde să meargă, a rămas tot la Mănăstirea Sihăstria. Foarte evlavioasă, nu lăsa să treacă nici o zi fără să citească o Psaltire întreagă. Totuși, la întrebarea dacă nu vrea să se călugărească, răspundea smerită:

- Încă nu sunt pregătită.

În primăvara anului 1980, ajunsă la vârsta de 89 de ani, a mers la părintele stareț și a cerut să fie călugărită. A intrat în cinul îngeresc cu numele de Pelaghia. După trei zile starea sănătății ei s-a înrăutățit brusc. Îl chema pe Părintele Cleopa:

- Unde este Părintele Cleopa? El are biletele mele de drum!

Sub epitrahilul Părintelui Cleopa, în timp ce acesta îi citea rugăciunile de ieșire a sufletului, maica Pelaghia s-a dus să se întâlnească cu Mântuitorul pe Care-L căuta în rugăciunile sale. Era chiar în ziua marelui praznic al Sfintei Treimi, în timpul Sfintei Liturghii.

AICI ÎN ȘI TOATE
MARGINE PĂSĂRILE-
DE CRÎNG. TI CÎNT
E NUNĂL PÎN' LA
PACE SI OBSTEASCA
TĂCE ÎNVIERE.

PICTOR
SCIMIRINEO PROTCECO
1880-1952

Mormântul din cimitirul Mănăstirei Sihăstria

Surse și trimiteri

Aici veți găsi mai multe materiale despre Schimonahul Irineu Protenco și opera sa, plus sursele materialelor de pe această pagină, dintre care unele au fost prelucrate:

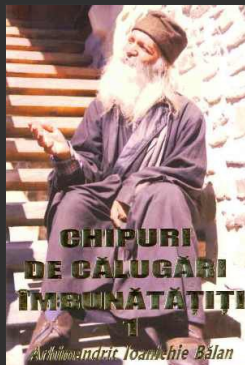

Paraclisul "Sfinții Părinți Ioachim și Ana" Mănăstirea Sihăstria (Album), Editura Mănăstirea Sihăstria, 2006.

În format pdf:

ftp://ftp.logos.md/Biblioteca/_Colectie_RO/Album-Paraclis-Manastirea-Sihastria.pdf (sursa 1)

<http://zona4.arhiva-ortodoxa.info/0.upload/carti/pdf/Album-Paraclis-Manastirea-Sihastria.pdf> (sursa 2)

Viața Schimonahului Irineu Protenco se poate găsi în Albumul foto și de asemenea în cartea *Chipuri de călugări îmbunătățiți (Vol. I)*, Arhimandrit Ioanichie Bălan, Editura Mănăstirea Sihăstria, 2008.

Irineu Protenco - anomismia

Irineu Protenco, iconarul calugar - † DOAR ORTODOX †

Paraclisul „Sf. Ioachim și Ana” - Mănăstirea Sihăstria Secului - Monumente istorice din Neamț